

Reproduïm l'entrevista amb Albert Manent que EL TEMPS va publicar en ser guardonat amb el 43è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el 2011. Amb en Lluís Bonada parlava dels seus mestres, l'església, l'IEC i la literatura catalana del segle XX.

“Cada setmana anava a veure Riba, Foix, Vicens Vives i Tasis”

Suposem que ara us sentiu molt orgullós pel premi, però també us en devíeu sentir quan el va guanyar el vostre pare, Marià Manent, el 1985.

—Em vaig sentir molt orgullós, sí. I ja no ens ho esperàvem, perquè tenia més de 85 anys. Ell, que era, no tímid, però sí reservat, va estar molt content. No li agradava parlar en públic i va haver de fer un discurs, no sé si improvisat, que li va sortir molt bé. De jove era propagandista de la Caixa de Pensions i anava pels pobles fent missions, diguem-ne, per a explicar la importància de l'estalvi. Hi va ser set o vuit anys, a “la Caixa”. I per tant sabia parlar. A casa conservem alguns discursos seus sobre l'estalvi i la previsió de la vellesa. L'home en sabia, de parlar, però no li agradava gens. La sensació meva també ha estat de sorpresa, a més de satisfacció i agraïment.

—Ara que el premi us obliga a repassar la vostra vida i la vostra obra, ens agradaria saber quins considereu que han estat els vostres mestres, entre les nombroses persones que heu tingut la sort de conèixer.

—Jo cada setmana anava a veure Riba, Foix, el doctor Jaume Vicens Vives, Rafael Tasis i Claudi Ametlla. És clar, sempre hi aprenia coses. Era un mestre oral. O em deixaven coses. Jo també els passava informació de la situació

política i cultural. Si no haguéssim compartit aquestes coses, petits projectes, notícies, rumors, hauria estat un ofec, hauríem estat estàtics. Els rumors també servien per a fer bullir l'olla. Hi ha moltes coses que les sé per tradició oral. Amb menys freqüència podríem posar-hi el doctor Joan Coromines, Ferran Soldevila. Soldevila em va regalar números que tenia de la *Revista de Catalunya* per

a completar la meua col·lecció. Em va dir: “A vós us faran més servei que a mi, perquè jo en tinc pocs i vós la completeu tota.” I me'n deixo un de fonamental, que és el meu pare. El meu pare sempre em repassava tots els textos, em suggeria coses, però no volia imposar, proposava. Hi vaig aprendre molt perquè era el meu corrector. Ell tenia el seu estil i jo el meu i no acostumava a forçar res. A vegades em podia frenar algun impuls massa crític, però sempre m'hi vaig entendre. Gairebé tots els meus textos, fins a la seva mort, són repassats per ell. I a més em suggeria lectures, lògicament: de García Lorca als anglesos que traduïa, a banda dels catalans.

—L'any 1973 publiquem el magnífic llibre *Tres escriptores catalanes: Carner, Riba, Pla*, llibre que no figura a la bibliografia que us ha fet *Òmnium Cultural*. No tots els estudiosos de la literatura catalana s'interessaven llavors per Pla.

—És que jo n'era molt entusiasta, de jove. Tinc tots els seus llibres. Només me'n falten dos, publicats abans del seu primer llibre important, *Coses vistes*. Aquests dos llibres són *Las alimañas*, que no he vist mai, i els relats d'“Els contistes catalans”. En Pla era bastant amic del meu pare. Eren companys de generació. Es tractaven de vós, com es feia llavors, i es tenien una admiració de diferent a diferent.

El filòleg i escriptor Albert Manent era fill del prosista i poeta Marià Manent, que havia estat Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 1985. Vint-i-sis anys després el rebia ell.

—**Pla va dir una vegada que els seus poetes preferits eren Tomàs Garcés, un dels vostres biografiats, Josep Sebastià Pons i Marià Manent.**

—No ho recordo. Hi ha molta afinitat lírica entre en Garcés, el meu pare i Josep Sebastià Pons, que era un extraordinari poeta. I eren amics. El meu pare va rebre una carta pòstuma de Josep Sebastià Pons que va deixar sobre la taula. El seu gendre la va trobar i la va enviar al meu pare.

—**Recordeu la primera vegada que vàreu trobar-vos amb Josep Pla?**

—Sí. Vaig anar a veure'l el 1956, quan feia les milícies universitàries, d'alferes, a Girona. Un dia vaig agafar el cotxe amb un amic i vaig anar-hi. Em va dedicar un llibre. Hi vaig tornar el 60-61, amb en Josep Fornas, el tarradellista, fundador de Pòrtic. En Fornas i jo teníem molt bona relació perquè fèiem moltes coses clandestines junts, sobretot de caire religiós. Papers clandestins. En Pla ens va passejar per Pals i Aigua Xel·lida. "Com estàs, Pepet?" Saludava tothom, sobretot els pescadors. Hi havia una persona molt interessant que li feia de secretari, el flequer de Palafrugell Jaume Isern. Un home seriós i molt culte. Una ombra de Pla, llavors; l'acompanyava a tot arreu. Més tard vaig anar a veure'l amb Dionisio Ridruejo. En Ridruejo li tenia una gran admiració.

—**En Jaume Isern era un ribià de pedra picada. Quan en Pla prepara l'homenot de Riba, demana als dos ribians de Palafrugell, que eren l'Isern i en Jordi Pujol Cofan, que trïin els tres millors poemes de Riba, per a incloure'ls a l'assaig. A la seva tomba hi ha un poema de Riba.**

—No ho sabia. En Riba, a Pla li quedava una mica lluny. L'admirava, però triar-los ell li devia costar.

—**Penseu que en Pla havia d'haver rebut el Premi d'Honor o les bases no ho permetien?**

—Penso que les bases —si és cert això que es diu d'ell a l'exili, a Marsella— no ho permetien. Les bases ja són fetes intencionadament, primer, contra en Riquer, penso. I llavors van afegir-hi en Pla. Com a escriptor se'l mereixia absolutament.

—**I a la Facultat de Dret, no hi vàreu trobar bons mestres?**

—O eren molt tècnics o molt franquistes. Un, que es deia Fenech, va publicar

el llibre *La posición del juez en el nuevo estado*. L'únic liberal que recordo era Luis García de Valdeavellano, que tenia uns petits grups de seminaris on vaig coincidir amb Reventós, Oliart i Ainaud. A la universitat, més que mestres, vaig tenir-hi germans grans. Com Joan Triadú i Josep Maria Ainaud. A Triadú l'anava a veure com a universitari i a Josep Maria Ainaud, que estudiava els darrers cursos, si havia de consultar res li trucava i al moment em responia allò que li havia demanat. Sabia tantes coses! Entre els germans grans podem incloure-hi Josep Benet.

—**Formeu part de la important llista d'escriptors que estudien dret: Fuster, Pla, Sagarra, Espriu, Riba, Garcés, Oliver, Carner, Espinàs, Bofill i Mates, Serrahima o Maragall, que recordi.**

—Perquè t'hi has de guanyar la vida, deien. En Riquer em deia que, a més de dret, fes filosofia i lletres, però de jove no li vaig fer cas. "Escolteu, amb una entinc prou", li deia. Ja cap a quaranta anys, vaig aplicar el seu consell. Max Cahner em va dir que amb el pla Maluquer podríem fer, lliures, filologia catalana, i m'hi vaig matricular. Fèiem treballs o ens examinaven. Vaig fer un treball de dialectologia per a Joan Veny. En Moreu ensenyava llengua espanyola i ens ho va facilitar, perquè hi havia allò de la gramàtica generativa —tan poc agradable—, que ens va estalviar.

—**Carles Riba era tibet, o poc simpàtic, com s'ha dit?**

—Gens. En Riba enganyava. Quan en una reunió el tema no li interessava, feia mala cara, i cara d'endormiscat. I quan li interessava, era molt vivaç, molt encantador. Era el centre de la tertúlia i ens deixava bocabadats. I sense pedanteria. La seva erudició, la manera d'invocar autors i de recordar citacions era espontània, natural. S'humanitzava, en el tracte. Tenia el carisma de l'home savi que t'atreia.

—**En un moment determinat de la vostra vida, quan éreu jove, us devíeu preguntar, "què he de fer com a escriptor?", no?**

—Sí, és clar. A 14 anys faig el meu poema i el pare diu: "Està bé, ja ho mirarem", sense gaire entusiasme. Era una poesia molt influïda pels noucentistes, la generació castellana del 27 i els anglesos que traduïa el pare. Era una poesia simbolista i tenia un foc de joventut.

Aleshores sí que vaig reflexionar i vaig pensar en allò que deia Fages, que parlava dels poetes per metre quadrat que hi havia. Però els 40 i 50, la poesia, per a defensar-nos, era una bona eina. Era més fàcil de publicar que no la prosa. Fins i tot, en alguna revista en castellà. I de mica en mica vaig decantar-me per la crítica literària, tot i que hi havia poques tribunes: algun pròleg, alguna cosa comarcal... Fins que a principi dels 60 m'interesso per la biografia. Quan es mor en Riba l'editorial Alcides m'encarrega la seva biografia. Tot i que només havia d'escriure unes setanta pàgines, vaig escorcollar l'arxiu del poeta, a més d'aprofitar la història oral.

—**Josep Carner, el vostre biografiat, just després de Riba, causa recel. A què ho atribuïu?**

—A una divergència entre generacions. Ja va quedar empetitit a l'antologia de Joan Triadú. El meu pare i jo no hi estàvem d'acord. Va ser una desconsideració que no ens va agradar. A Riba, tampoc. Aquest recel va començar amb Triadú. I després hi ha els que se n'han enamorat, com els germans Joan Ferraté i Gabriel Ferrater, d'una admiració superlativa.

—**A Jordi Pujol li fa nosa el vessant humorístic de Carner.**

—A Pujol no li agrada l'excés d'ironia, ja entre els noucentistes, com el de Pujols. Carner feia coses bohèmies. Quan anava al mas Rusquelles, la casa que Bofill i Mates tenia a Viladrau, la dona de Bofill, al cap d'uns quants dies, agafava les maletes de Carner i les posava a l'entrada. En Bofill no gosava, però la dona, sí. I de l'Ateneu en va ser expulsat, amb raó. Jo també critico les seves actituds.

—**De quin escriptor us agradaria haver fet la biografia i no l'heu poguda fer, per la raó que sigui?**

—De López-Picó. Li vaig dedicar un article biogràfic però quan vaig constatar que havia publicat cent llibres, em vaig espantar.

—**L'Església us ha donat molts maldecaps, us ha fet empipar?**

—Una cosa és la doctrina, que segueixes, i l'altra, l'actitud de bisbes, capellans i seglars que la volen aplicar. Amb aquests, a vegades t'hi empipes. Nosaltres érem enemics del nacionalcatolicisme i aquells anys hi havia una gran diferència entre els col·laboracionistes

oficials i els capellans. Els capellans catalans no eren franquistes, eren tradicionals, la major part. Una cosa interessant dels capellans que ara tindrien cent anys és la cultura que s'havien fet. Parlaves amb el rector de poble i sabia coses. Eren gent que llegia Carner. O Pla. No podem oblidar la participació de l'Església en la cultura, començant per Torres i Bages i acabant amb el pare Batllori. Ara acaba de sortir la poesia completa del bisbe Deig.

—**L'Institut d'Estudis Catalans, penseu que ha estat a l'altura d'allò que s'espera de l'entitat?**

—En arribar la democràcia s'ha engrandit i crec que això ha estat un error. És massa gran. Aquest és el defecte. Penso que ara són més de 200. No pot haver-hi tants membres en una secció perquè al final no es pot fer bé la tria, i el prestigi s'estanca. Algunes personalitats i algunes seccions en tenen, com la històrico-arqueològica. No és que no facin actes, conferències, llibres, però hi ha alguna persona que és desconeguda en el món cultural, potser perquè és tècnic en una ciència determinada. No té una posició determinant a la cultura catalana. Una declaració del IEC pesa, però relativament.

—**I quant a la relació del IEC amb la llengua, des de les dues edicions del DIEC a la norma de la supressió dels guionets?**

—Sobre la llengua jo crec que a la Filològica hi ha massa gent que és de laboratori i fan allò que en Ridruejo en deia "un inventito". N'hi ha pocs que coneguïn la llengua viva. Volen retocar coses per retocar, a vegades, com això dels guionets, que ha estat una bestiesa que ha creat una gran confusió. No cal posar exemples de la bestiesa que comporta l'aplicació de l'eliminació dels guionets. És un gravíssim error que el paguem tots.

—**I que no tothom ha seguit: l'autoritat del IEC ha quedat, per culpa d'aquesta polèmica norma, afeblida.**

—Jo no la segueixo, per exemple. Mantinc els guionets fabrians. Que jo sàpiga, cap grup cultural o literari, cap personalitat, no havia reclamat mai la reforma dels guionets. S'ho van empecar els filòlegs de laboratori. No era cap problema a resoldre. El problema ha arribat amb la reforma. Ara, no ens interessa que baixi el prestigi del IEC.

JORDI PLAY

Albert Manent va rebre el 43è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que atorga Òmnium Cultural. En aquesta entrevista deia que, com a escriptor, Josep Pla "es mereixia el Premi d'Honor".

I menys que hi hagi les polèmiques que hi ha hagut sobre el diccionari. Però és clar, ells s'ho han buscat. Ha faltat un nou Fabra que portés el timó i les regnes del nou diccionari. El diccionari s'ha fet amb retocs parcials, ningú no l'ha garbellat i cohesionat. Sospito que ningú de l'Institut no l'ha sentit plenament seu, el diccionari.

—**Sou un dels filòlegs que ha estat més atents a la literatura catalana del segle XX. Penseu, com deia Triadú, que el segle XX n'ha estat el segle d'or?**

—Sí. Malgrat els parèntesis de les dictadures, que d'una altra banda no han estat ermes del tot. A les darreres dècades del segle els llibres en català s'han multiplicat considerablement. I mai no hi havia hagut tants escriptors, estudiosos de la llengua i la literatura, historiadors i especialistes en el món local. L'empenta del segle d'or continua. Tenia tota la raó Triadú. Per tant, ens podem preguntar, què hauríem fet sense les dictadures?

Lluís Bonada